
DÁNIELISZ ENDRE

---

*„Lelki szemem ha visszatekint,
A régmúltakat látom megint.
[...]
És hallok a dalt, mit elfelejtett,
Annyi utód...”*

GÁBOR FERENC

Dánielisz Endre a tanár, az irodalom- és helytörténész így vallott magáról 2006-ban, „Biharország népi világa” kötetének megjelenése alkalmával:

„Úgy érzem, engem nagyon szeret az Isten, hiszen amikor megkaptam a tanítói diplomát, Köröstárkányba helyeztek, Bihar megye egyik legszebb és folklór szempontjából a legkiaknázatlanabb településére. Szinte kötelességemnek éreztem, hogy mindazt, amit tapasztaltam, láttam, azt megörökítsem. Később a várasfenesi vallásosságot is megismertem, ez is olvasható a könyvben.

Folyamatosan feljegyeztem a szalontai mondákat, figyelemmel kísértem mindazok munkásságát, akik Nagyszalonta hagyományait és szokásait korábban feltérképezték.”
Dánielisz Endre Nagyszalontán született 1925. április 6-án.

Iskoláit a Nagyszalontai Református Elemi Iskolában kezdi, majd a Nagyszalontai Gimnaziul Regele Carol al II-lea-ban, 1940-től pedig a szintén nagyszalontai Arany János Gimnáziumban folytatta. 1944 októberében levették a sorozták be. 1945-ben érettségizett le Nagyváradon.

Két évig tanítókodott a köröstárkányi Református Elemi Iskolában. 1951-ben szerzett tanári oklevelet a Bolyai Tudományegyetem pedagógia-lélektan szakán.

1951 – 1955 között lélektan tanár volt az aradi Állami Pedagógiai Leánygimnáziumban. Színjátzó és bábszínház kört hozott létre.

1955-ben hazaköltözött Nagyszalontára. Állást vállalt a Pionírházban, magyar irodalmi- és színjátzó kört vezetett.

1956 – 1966 között a nagyszalontai Arany János Múzeum igazgatója. Többek között az 1944-ben kirabolt múzeum rendbetételével, átrendezésével, gazdagításával, tudományos elvek szerinti átszervezésével foglalkozott. Létrehozta az Arany János dokumentációs könyvtárat és levéltárat. Arany János- tanulmányokat közölt romániai és magyarországi folyóiratokban, kötetben jelentette meg a szalontai jegyzőségi iratokat.

Eközben az Arany János Irodalmi Kör titkárának minőségében előadásokat szervezett, írókat hívott meg, több helyi irodalmi tehetséget fedezett fel (pl. Gábor Ferencet).

A Securitate nyomására 1966-ban leváltották az Arany János Múzeum éléről és kitiltották az Arany János Irodalmi Körből.

1966 – 1978 között a nagyszalontai Arany János Gimnázium latin, orosz, francia nyelvtanára, valamint pályairányító és iskolapszichológus.

1978 – 1985 között a nagyszalontai Al. Moghioros Általános Iskolában magyartanár. Innen ment nyugdíjba 1985-ben. .

Kezdeményezésére, 1957-ben a Közoktatási Minisztérium a nagyszalontai gimnáziumnak az Arany János Gimnázium nevet adományozta.

Az 1989-es fordulat után fontos szerepe volt az RMDSZ helyi szervezete és az Arany János Művelődési Egyesület megalapításában. Nyelvvédő rovatot szerkesztett a nagyváradi TV-ben, illetve sajtóban.

Közel 2100 tanulmányt és cikket jelentetett meg, ennek körülbelül harmada Nagyszalontáról és Arany Jánosról szól. A mai napig neve alatt 31 önálló kötet jelent meg helytörténet, irodalomtörténet, nyelvészet témakörben. Könyvei közül egyet német, kettőt román nyelvre fordítottak le.

1990 után hozzávetőleg 140 kongresszuson és konferencián vett részt. Ezek kb. 50 előadást tartott a következő tárgykörökből: Arany János élete és munkássága,

Nagyszalonta jeles helyei és szülőttei, más helytörténeti témák, Nagyszalonta '48-as eseményei, neveléstörténeti, néprajzi és nyelvészeti tárgyú előadások.

Helytörténeti és irodalomtörténeti munkássága elismeréseként öt magyar társadalmi, tudományos közösség választotta tagjai közé: Erdélyi Múzeum Egyesület, Kriza János Néprajzi Társaság, Partiumi Műemlékvédő Egyesület stb. Három kitüntetésben részesült: Pro Linguae Hungarie I. díj, Lakitelek Alapítvány Díja, A magyar nyelv ápolásáért.

Figyelembe véve gazdag, felelősségteljes és önzetlen oktató-nevelő munkáját, kiemelkedő irodalomtörténeti, helytörténeti és közéleti tevékenységét, javasolom Dánielisz Endrét a 2011. évi Ezüstgyopár-díjra.

BŐDI KÁLMÁN